

Aftenposten Fredag 17. januar 1997**Avdøde mennesker****Forsknings-
etikk og
historie** *HP**Av Fredrik Engelstad, leder for Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH)*

Aftenpostens I dag-spalte 13.1. fremsetter professor Øystein Sørensen den underlige påstand at de nåværende forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, jus og humaniora medfører at historikere «like godt kan pakke sammen hele faget». Grunnen er at det heter i retningslinjene at det «er grunn til å være varsom med å gjøre avdøde mennesker til gjenstand for forskning». Likelydende påstander er fremsatt tidligere av flere av Sørensens kolleger i en debatt i Dagbladet høsten 1995.

Ettersom innholdet er det samme, kan jeg ikke annet enn å minne om hva jeg svarte den gangen: Det oppfordres til *varsomhet* ved forskning av avdøde, noe som ikke kan tas til inntekt for at slik forskning er uønsket eller bør unngås. Sørensen skiller mellom å være varsom *når* man gransker avdøde og å være varsom *med* å granske avdøde. Ja, denne nyansen bør trekkes inn når de forskningsetiske retningslinjene skal revideres. Men lest i sin sammenheng gir den ikke grunnlag for Sørensens raljerende konklusjon.

Retningslinjene peker også på at det bør foreligge overbevisende grunner når aktører blir tilskrevet motiver. Det får Sørensen spørre «hva den forskningsetiske komitéen forestiller seg at historikere egentlig skal drive med». Jeg antar at han ikke mener at det ikke trengs overbevisende grunner når aktører tilskrives bestemte motiver. At folk f.eks. handler ut fra interesser knyttet til sine roller eller sosiale posisjoner, er i de fleste tilfeller innlysende både for Sørensen og meg.

Jeg tar det for gitt at Sørensen er vel informert om den tidligere debatten.

Når han nå går en ny runde med akkurat de samme argumenter, er det fordi han har fått et nytt opplag av retningslinjene i hende, og konstaterer at ordlyden er den samme som i forrige opplag. Det blir sett som et uttrykk for at komitéen er uinteressert i å høre på råd og innvendinger. Her foreligger det nok en misforståelse, som kunne vært oppklart med f.eks. en telefon til komitéens sekretariat.

De forskningsetiske retningslinjene spres i et meget stort antall, og vil nok komme i flere opplag, fordi de møter et viktig behov. Det betyr ikke at komitéen mener de har fått en perfekt form. Men det ville oppstå en merkelig situasjon dersom de stadig ble endret ad hoc. Den nåværende, første utgaven ble utformet bl.a. på bakgrunn av 50 høringsuttalelser fra universiteter og forskningsinstitutter. Nå som retningslinjene har vært prøvet i praksis i noen år, vil komitéen gå igjennom dem på nytt i løpet av inneværende funksjonsperiode. Det vil bli en forholdsvis omfattende prosess, der det vil være viktig å innhente synspunkter fra mange fagmiljøer. Vi ser frem til konstruktive bidrag også fra historikerne.